

כדקאמרת!?

ומבארת הגמרא שיש אפשרות ליישב את התיובתא, כי **דלמא** בשחיטה צריך לשחוט דוקא את הוושט שבו תלויה חיות העוף יותר מהקנה, ושחיטת הקנה אין בה כדי להמית את העוף, ו**שאני התם** במליקה, שאפשר למלוק את הקנה משום **דאיכא שדרה ומפרקת** לפני מליקת הקנה, וזה מספיק כדי להמית את העוף⁽⁵⁸⁾.

ולכן יש לדון: **מאי** הוי עלה?

תא שמע ראייה ממעשה שהיה שהלכה כרב

נחמן: **דההוא בר אווזא דההוה בי רבא, אתא כי ממסמם קועיה דמא** [בא האווז כשהוא פצוע וצוארו מלוכלך בדם], והיה עליו לבדוק אם לא נטרף האווז על ידי פגם בקנה או בוושט⁽⁵⁹⁾.

אמר רבא: היכי נעביד [איך נבדוק] ונדע כח-ב שאין בעוף דבר המטריף?

שמא תאמר, **נשחטיה, וחדר נבדקיה**, נבדוק אותו אחרי השחיטה למעלה ולמטה מבית השחיטה לראות אם נפסק הקנה או ניקב הוושט?

כדאמרינן התם [לקמן נ"ג ע"א] ספק כלבא ספק שונרא — אימר כלבא" ביאור דבריו הוא: אחת ממני הטריפות היא "דרוסה", דהיינו שחיה דרסה את העוף בציפורניה והטילה בה ארס. יש חיות שיש להם ארס כגון חתול, ויש חיות שאין להם ארס כגון כלב, והם לא מטריפות על ידי דריסה.

הגמרא בפרק אלו טרפות אומרת, שאם יש ספק אם חתול דרס את העוף או כלב דרסו — תולים בכלב לקולא, ואינה טריפה. אומר רש"י שמאחר שהאווז של רבא בא פצוע, ולא ידענו שחתול דרסו, אין לנו צורך לבדוקו מטריפה זו, והבדיקה היא מחשש נקב.

תוספות מביאים את דעת ריב"א שחולק על רש"י וסובר שהיה צורך לבדוק את האווז שמא נדרס על ידי חתול.

ופירש הרא"ש בדעת הריב"א, שכאן מדובר שידוע לנו שחתול רדף אחרי האווז.

ולדעת הרשב"א, אפילו אם לא ידוע לנו, יש לתלות בחתול מפני שהוא יותר מצוי מכלב, ודברי הגמרא בפרק אלו טרפות הם במקרה שראינו שם חתול וכלב ואז יש לתלות בכלב.

ועיין עוד בהערה 61.

כך, שימלוק שנים לפי רבנן או רוב שנים לפי רבי אלעזר רבבי שמעון. יש שם בגמרא פירוש אחר.

58. הקשה הרשב"א, כיון שיש לתרץ את הקושיא, מדוע הגמרא לעיל אמרה "תיובתא דרב אדא בר אהבה תיובתא"?

ומפרש הרשב"א, שרב אדא בר אהבה אמר גם במליקה שצריך למלוק את הוושט דוקא, ודבריו נדחו מהברייתא, והגמרא שואלת האם יש לדחות את דבריו גם בשחיטה, מפני שיש לחלק בין שחיטה למליקה.

והחתם סופר מסביר, מנין לגמרא שרב אדא אמר את דבריו גם במליקה? שהרי הוא מפרש את המשנה שכתוב בה "אחד בעוף" מאי "אחד" — מיוחד, ובסיפא של המשנה שכתוב "רוב אחד בעוף" מדובר בקדשים כמו שהגמרא אומרת להלן בדף כט א, וגם שם מפרש רב אדא מאי "אחד" — מיוחד, הרי שלדעת רב אדא גם במליקה צריך למלוק את הוושט דוקא.

59. כתב רש"י: "וצריך לבדוק בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט, ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא,

לאביו: עדיין יש עצה. כי נבדקיה כשהוא חי לקנה בלבד, שהוא אינו נפגם אלא אם נחתך רובו, ונשחטיה לקנה בלבד, ולכשריה בכך, שהרי בעוף אפשר לשחוט סימן אחד, והדר [ואחרי כן] יעקרו את הוושט מהלחי, ולכפזה לושט [יהפכו את הוושט] לצדו הפנימי הלבן, ולברקיה.⁽⁶²⁾

אמר רבא על דברי בנו, רב יוסף: הכים יוסף ברי בטרפות, ברבי יוחנן.⁽⁶³⁾

ושמעין מהא: אלמא, קסבר רבא, שהכשיר בשחיתת הקנה בלבד, שאחד דקאמר תנא דמתניתין או האי, או האי [או קנה או וושט].

שנינו במשנתנו: רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין.

אמר רב הסדא: לא אמר רבי יהודה את דבריו שצריך לשחוט גם את הוורידין בבהמה, אלא בעוף, והטעם הוא משום איסור אכילת דם,⁽⁶⁴⁾ הואיל והדרך היא

אין זו בדיקה מועילה. כי דלמא היה שם נקב, ובמקום נקב קשחית, ואחרי השחיטה לא רואים את הנקב.

שמה תאמר, נבדקיה כשהוא חי, על ידי שנחתך את הבשר ונגלה את הסימנים ונראה שהם שלמים, והדר נשחטיה.

הרי זו עצה טובה רק לבדיקת הקנה שהוא לא נטרף רק כשנפגם ברוב רוחבו, וניתן לראות בדרך זו שאין פגימה.⁽⁶⁰⁾ אבל לגבי הוושט לא מועילה הבדיקה הזאת, כי:

האמר רבה: וושט, כיון שהקרום החיצוני שלו הוא אדום, אין לו בדיקה מבחוץ, כי בנקב משהו בוושט נטרפה הבהמה, ויכולה טיפת דם לסתום את הנקב, ולא מבחינים בנקב ובסתימה כי הצבע של הוושט מבחוץ אדום כמו הדם,⁽⁶¹⁾ ולכן אין לושט בדיקה אלא מבפנים, שהקרום הפנימי הוא לבן, ואם יש שם נקב וטיפת דם נכנסה בו, יבחינו בה.

אמר ליה רב יוסף בריה, בנו של רבא,

63. רש"י כתב שני פירושים, פירוש אחד, שרבי יוחנן היה בקי במיוחד בהלכות טרפות ורב יוסף היה בקי כמוהו, ופירוש אחר, שרב יוסף היה בקי בהלכות טרפות כמו רבי יוחנן בכל התורה.

64. לדעת התוספות, רבי יהודה אמר שלכתחילה צריך לשחוט את הוורידים, אבל אם לא עשה כן, אין העוף נאסר אף אם צלה את כולו כאחד. [תוס' כז א ד"ה השוחט]. עיין בהערה 75 שם נביא את ראייתם.

ולדעת הרמב"ן, רבי יהודה פוסל בדיעבד משום איסור דם, אמנם אם לא שחט את הוורידים יכול לנתח את העוף ואז הוא לא נאסר, אבל אם לא עשה כן — אסור. ועיין

60. רש"י ד"ה נבדקיה לקנה. וכתב הראש יוסף, שאף אם נקב כל שהוא היה מטריף בקנה, היה אפשר לבדוקו מפני שהוא לא אדום, ובוושט אי אפשר לבדוק נקב מפני שהוא אדום.

61. עיין בהערה 59 דעת ריב"א שהיה צריך לבדוק את העוף מספק דריסה. ולדעתו, בנקב אפשר להבחין אף מהצד החיצון של הוושט, אבל סימן הדרוסה הוא שיש אדמומית על הסימן, ובזה אי אפשר להבחין בצד החיצון של הוושט מפני שהוא אדום.

62. עיין ציור בספר שיחת חולין.

ומוכח כאן שדין הוורידין הוא דוקא בשחיטה ולא בניקוב!

ומתרצינן: גם כאן אימא: וורידין צריך לנקבן בשעת שחיטה, דברי רבי יהודה.

תא שמע קושיא על כך שאפשר לנקב, מברייטא.

דתניא: אמרו לו חכמים לרבי יהודה: מאחר שלא הוזכרו וורידין לענין שחיטה בדבריך אלא כדי להוציא מהן דם, מה לי בשחיטה, מה לי שלא בשחיטה אלא באופן אחר?

ומוכיחה הגמרא: מכך ששאלו אותו למה צריך לשחוט בדוקא, מכלל זה אתה למד, דרבי יהודה כבר שדין הוורידין בשחיטה דוקא הוא!

ומתרצינן: לעולם לא שמעו חכמים מרבי יהודה שצריך לשחוט את הוורידין, אלא שמעו ממנו שצריך לנקב את הוורידין בשעת השחיטה, והכי קאמרי ליה: מה לי לנקבן בשעת שחיטה, מה לי לנקבן שלא בשעת שחיטה אלא אחרי כן?

להיות צולהו⁽⁶⁵⁾ כולו כאחד, ואם לא יוציא את הדם על ידי שחיטת הוורידים, הוא ישאר בו כשיצלה. אבל בהמה, כיון דמנתחה שאין צולין אותה כאחת, אלא מנתחים אותה אבר אבר לפני הצליה, אין לחוש לכך, ולא צריך לשחוט את הוורידים שלה, כי גם בלעדי זה ייצא ממנה הדם.

ומקשינן: למימרא, דטעמא דרבי יהודה, שצריך לשחוט את הוורידין, משום הוצאת דם הוא?

והתנן: רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין. ואם טעמו הוא משום הוצאת דם, אין צורך לשחוט את הוורידין אלא אפשר לנקב את הוורידין!

ומתרצינן: אימא: עד שינקב את הוורידין.

ומאי "עד שישחוט"? — עד שינקב בשעת שחיטה, ולא די בכך שינקב אותם אחרי השחיטה, כי רק בשעת שחיטה הדם חם ויוצא מהניקוב.

תא שמע קושיא על רב חסדא מברייטא, דתניא: וורידין — בשחיטה, דברי רבי יהודה.

כהערה 54 שם הבאנו את ראיתו. ודעת הרא"ש כדעת הרמב"ן, שאם לא שחט את הוורידים, העוף אסור, אמנם עיקר דברי רבי יהודה נאמרו לכתחילה, ורבי יהודה אומר שלכתחילה צריך לשחוט את הוורידים אף כשדעתו לנתח את העוף, כיון שהדרך לצלותו כולו כאחד וחוששים שיצלה אותו כאחד, אבל אם לא עשה כן אלא נתח אותו, העוף מותר. [רא"ש סימן א'.]

65. לדעת הראב"ד, הגמרא נקטה לשון "צולהו" בדוקא, ואם מבשלים את העוף לא מועיל שחיטת וורידים ולא חלוקה לאיברים, אלא צריך לחתוך את כל חוטי הדם מהבשר ולמלוח אותם בנפרד.

עוד כתב הרא"ש, שאם צלה את העוף כולו

והוא סבר, כי רק בשעת שחיטה אתי [בא] דם לנקב ויוצא החוצה, משום דחיים [שהוא חס] עדיין, אבל שלא בשעת שחיטה לא אתי דם, משום דקרייר שהתקרר כבר, ושוב אינו יוצא על ידי מליחה, ויאסר כשיצלנו.

ומביאה הגמרא שרבי ירמיה, שלא ידע את דברי רב חסדא, הסתפק בטעמו של רבי יהודה, והאמוראים פשטו לו את ספקו כדעת רב חסדא.

בעי רבי ירמיה: וורידין, לרבי יהודה, ששהה בהן, או דרם בהן, מהו? האם רבי יהודה מצריך לשחוט את הוורידין מדין שחיטה, ולכן צריך לשחוט אותם כהלכות שחיטה, או שצריך לשחוט אותם משום הוצאת הדם, ולכן לא פוסלת בהם שהיה או דריסה?

אמר ליה ההוא סבא לרבי ירמיה: הכי אמר רבי אלעזר בענין זה, ואמרי לה [ויש אומרים] שלא אמר ההוא סבא את הדברים לרבי ירמיה, אלא אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר: הכי אמר רבי יוחנן: מנקבן בקוין והן כשריב, כי טעמו של רבי יהודה הוא משום הוצאת הדם ולא משום הלכות שחיטה.

תניא כוותיה דרב חסדא שדברי רבי יהודה נאמרו בעוף בלבד כדי שיוציא את הדם, דתניא: שחט שני חצאי סימנין בעוף — פסול, שאין כאן רוב, ואפילו לא של סימן אחד. ואין צריך לומר בבהמה. רבי יהודה

אומר: בעוף אין השחיטה כהלכה עד שישחוט את הוושט ואת הוורידין הסמוכים לוושט.

ומוכח שכל דינו של רבי יהודה נאמר רק בעוף, ומשום הוצאת הדם.

שנינו במשנתנו: השוחט חצי אחד בעוף — שחיטתו פסולה.

איתמר: רב אמר: מחצה סימן שחוט על מחצה סימן בלתי שחוט, הרי זה כרוב סימן שחוט.

והניחה הגמרא שרב אמר זאת לענין שחיטה, שאם שחט חצי סימן נחשב הדבר כאילו רוב הסימן נשחט, והרי זו שחיטה כהלכתה.

רב כהנא אמר: מחצה על מחצה — אינו כרוב.

ומבאר הגמרא את המחלוקת:

רב אמר מחצה על מחצה כרוב, שכן הכי אמר ליה רחמנא למשה כשמסר לו הלכות שחיטה⁽⁶⁶⁾ בעל פה: לא תשייר רובא של סימן בלתי שחוט.

רב כהנא אמר: מחצה על מחצה אינו כרוב, שכן הכי אמר ליה רחמנא למשה: שחוט רובא של סימן.

שער ב, כז ב] ודעת הרא"ש והר"ן כהרשב"א.

66. לשון רש"י. ומשמע מלשונו, שהגמרא התייחסה כאן רק להלכה למשה מסיני שנאמרה

והרשב"א חלק על הראב"ד, וכתב שהגמרא נקטה לשון "צולהו" לחדש שאפילו בצליה לא יצא הדם ללא שחיטת וורידים, אבל שחיטת וורידים מועילה גם בבישול [תורת הבית בית ב

ומביאה הגמרא סימן לסדר הקושיות מכמה מקומות על דברי רב:

סימן: חצי, קטינא, גרגרת, פגימה.

תנן, שנינו במשנתנו, השוחט חצי סימן אחד בעוף, ואחד וחצי בבחמה — שחיטתו פסולה.

אי אמרת כרב ששחיטת מחצה על מחצה של סימן דינו כרוב, אמאי פסול? הא עבד ליה שחיטת מחצה, שדינה הוא כדין שוחט רוב, שהרי זו היא השחיטה הנצרכת לפי רב!?

ומתצינן: מהתורה השחיטה כשרה במחצה על מחצה, והפסול במשנתנו הוא **מדרבנן**, שחששו **דלמא לא אתי למעבד פלגא** [שמא לא יעשה חצי] ולכן אסרו לאכול משחיטה זו. אבל אין הברשן מטמא טומאת נבלה (67).

אמר רבי קטינא: תא שמע רביה שמחצה על מחצה אינו חשוב כרוב מהלכות טומאה

וטהרה.

נאמר בתורה שתנור חרס שנטמא אין לו תקנה להטהר אלא בנתיצה, וכדברי הכתוב "תנור וכירים יתן, טמאים הם" [ויקרא יא לה]. אך כאשר שוברים את התנור ונשאר חלק שהוא רובו של התנור כשהוא שלם, אין חלק זה נחשב למנותן, והוא נשאר בטומאתו.

אומרת הברייתא: תנור טמא שחלקו **לשנים**, והן שני חלקים שוין בגודלם לפי ראות העין, הרי **שניהם טמאין** מספק, **לפי שאי אפשר לצמצם** (68) ולדעת בבירור שיהיו שני החלקים שוים, ועל כל חלק יש לנו ספק שמא הוא רוב התנור.

ומדייק רב קטינא מהברייתא: **הא אילו היה אפשר לצמצם** ולקבוע ששני החלקים שוים, אז היו שניהם **טהורין**.

ומכאן קשה לרב: **אמאי טהורין הם?** והרי

לגבי שחיטה.

אך **הרשב"א** כתב, שהגמרא התייחסה לדין "רובו ככולו" שבכל מקום, שלדעת רב אין צריך רוב אלא שלא יהיה רוב נגדו. והביא ראיה לדעתו מהסוגיא שלפנינו, שהביאה ראיה מתנור שחלקו לשנים. ועיין בהערה 73.

הגלילי, שניהם קדושים בקדושת בכורה, ולרבנן רק אחד מהם קדוש מפני שאחד יצא לפני השני, אלא שאי אפשר לצמצם ולדעת מיהו. והגמרא שם הסתפקה לדעת רבנן על דברים שבני אדם מודדים אותם ורואים ששני החלקים שוים, האם גם שם אומרים שאין אפשרות למדוד במדויק ולברר ששני החלקים שוים?

ומוכיחה הגמרא מברייתא זו, האומרת שאי אפשר לצמצם ולדעת ששני החלקים שוים, שאף בידי אדם אי אפשר לצמצם. ודוחה הגמרא ראיה זו, ואומרת, שכלי חרס שנשבר יש לו גומות וחתוכות שכולטות במקום השבירה, ואי אפשר לדעת ששני החלקים שוים, אבל במקומות אחרים אפשר לצמצם. ומסקנת הגמרא שם, שלרבנן אי אפשר לצמצם אף בידי אדם.

67. רש"י. ונראה שהיה קשה לו, מדוע לא אמר רב במפורש שמדאורייתא מחצה על מחצה כרוב? ולכן אמר רש"י שאף מדרבנן מחצה על מחצה הוא כרוב לענין טומאה.

68. במסכת בכורות [יז א] נחלקו תנאים בדין בהמה שמולידה בפעם הראשונה שני וולדות ויצאו ראשיהם בבת אחת. לדעת רבי יוסי

כשרה, ואין השהייה פוסלת מפני שמתייחסים לחלק הראשון של השחיטה כאל מעשה חיתוך שאינו מטריף את הבהמה כי לא נחתכה רוב הגררת.

ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב, אי אפשר להתייחס לשחיטת חצי קנה כאל חיתוך, שהרי החצי הוא כמו רוב, **ואיטרפא לה!**

ומתריצין: **מי סברת** שברייתא זו עוסקת **בבהמה שבה** ודאי שהשחיטה לא נגמרה כששחט חצי גררת? **לא**, אלא מדובר **בעוף**, שבו **ממה נפשך** השחיטה כשרה. כי **אי מחצה על מחצה כרוב**, כפי שבאמת הדין מדאורייתא, **הא עביר ליה רובא** כבר לפני השהייה,⁽⁶⁹⁾ והעוף כשר בשחיטת סימן אחד. **ואי מחצה על מחצה אינו כרוב**, כפי תקנת חכמים שהחמירו והצריכו לשחוט רוב, אזי לפי זה גם לענין טריפה **לא עבד ולא כלום** כששחט חצי קנה, והשחיטה היא אחרי השהייה⁽⁷⁰⁾.

כיון שמחצה חשוב כרוב, אם כן, **זיל הבא איכא רובא**, כאשר תלך לכאן, לחלק אחד של התנור, הרי יש לו דין של רוב תנור שנשאר שלם, והוא טמא, וכן **זיל הבא**, לחלקו השני של התנור, **איכא רובא!**

אמר רב פפא תירוץ: **תרי רובי בחד מנא ליכא** [אין מקום להגיד על שני חלקי כלי אחד, שכל אחד מהם הוא רוב הכלי], לפי שלכל רוב יש כנגדו מיעוט, וזה תרתי דסתרי לטמאות את שני חצאי הכלי [שעליהם אנו דנים], כדין רוב הכלי. ולכן שניהם נחשבים כחצי בלבד, ולא כמו רוב. אבל לענין שחיטה אפשר להחשיב את החצי השחוט לרוב, ואת השאר למיעוט, כי על החצי שלא נשחט אין אנו דנים, ואין בו נפקא מינה לדינא, ואין כאן סתירה למה שנחשב חציו כאילו נשחט רובו.

כט-א **תא שמע** קושיא על רב מברייתא: **שחט חצי גררת ושהה בה** שיעור שהייה הפוסלת שהוא **כדי שחיטה אחרת ונגמרה** — **שחיטתו**

ותירץ, שמוכרחים לומר שמדובר בספק טומאה ברשות היחיד, וספקו טמא אפילו כשיש ספק ספיקא. [תוספות רע"א כלים פי"ב מ"ו].

69. הגמרא כאן נקטה, שאדם ששחט את השיעור המספיק של השחיטה ואחר כך שהה והמשיך לשחוט, אין השחיטה נפסלת בכך. לדעת רש"י, הגמרא לקמן מסתפקת בזה. ופוסקים לחומרא שאפילו שחט את רוב הסימנים ואחר כך שהה והמשיך לשחוט — השחיטה נפסלה. [רש"י ל' ב ד"ה תיקן].

70. יש קושי בפשט הפשוט בגמרא, לשם מה הגמרא צריכה לומר "ממה נפשך, אי מחצה על

והתוספות מוכיחים מסוגיתנו, שההלכה היא שאפשר לצמצם בידי אדם, שהרי למאן דאמר מחצה על מחצה כרוב מותר לאכול מהשחיטה, ואם אי אפשר לצמצם איך נתיר? הרי יש להסתפק שמא לא שחט רוב!

ומביאים התוספות דעה הסוברת שההלכה היא שאי אפשר לצמצם אף בידי אדם, והמתיר בשוחט מחצה על מחצה מתיר משום ספק ספיקא, שמא שחט את הרוב ואם לאו שמא שחט מחצה ושחיטתו כשרה.

לפי דעה זו הקשה רע"א, למה יהיו שני החלקים של התנור טמאים ולא נטהר אותם משום ספק ספיקא, אולי חלק זה הוא המיעוט, ואם לאו, אולי הוא רק חצי מהתנור והוא טהור!